

# Η Λίνα Πανταλέων για τη συλλογή διηγημάτων "Ομελέτα με μανιτάρια" (εφ.Ελευθεροτυπία, Βιβλιοθήκη, 28-09-2007)



Η Λίνα Πανταλέων για τη συλλογή διηγημάτων *Ομελέτα με μανιτάρια* (Νεφέλη, 2007) στην εφ. *Ελευθεροτυπία*, 28-09-2007.

## Περίληψη στη διακεκαυμένη ζώνη των οικογενειακών δεσμών

### Σχέσεις ενοχής

Ιστορίες για καταπιεσμένες έφηβες, πληγωμένους άντρες, μοναχικά φαντάσματα και ήρωες παραμυθιών

Μητέρες που ακρωτηριάζουν ψυχικά τις έφηβες κόρες τους, μεσόκοπες γυναίκες που δεν κατορθώνουν να απαλλαγούν από τις δηλητηριώδεις αναμνήσεις των παιδικών τους χρόνων, άντρες που αμφιρρέπουν αμήχανα ανάμεσα στον πόθο και στην προσδοκία μιας ασαφούς ελευθερίας, μοναχικά φαντάσματα που εκλιπαρούν για συντροφιά και ήρωες παραμυθιών που τολμούν να παρέμβουν στον χιλιοειπωμένο τους μύθο. Η Ηρώ Νικοπούλου στη δεύτερη πεζογραφική της εμφάνιση (έχουν επίσης προηγηθεί τρεις ποιητικές της συλλογές) μας συστήνει πρόσωπα σοβαρά τραυματισμένα, εκ των οποίων άλλα βρίσκουν κάποτε το κουράγιο να ορθωθούν πάνω από τις αγκυλώσεις τους, ενώ άλλα παρατηρούν σε κατάσταση αφασίας το αργόσυρτο βύθισμά τους. Στα δεκαοχτώ διηγήματα της συλλογής ο ερωτικός και οικογενειακός μικρόκοσμος μεταλλάσσεται σε θυσιαστήριο και καθαρτήριο μαζί, ένα πεδίο αδυσώπητων συγκρούσεων, όπου οι καλές προθέσεις αλέθονται από τη μικρότητα και τις αποσιωπημένες μειονεξίες. Η συγγραφέας διαρρηγνύει την εσωστρέφεια των ηρώων της για να αποκαλύψει πληγές ανομολόγητες και να φέρει στην επιφάνεια τις αιτίες της συναισθηματικής τους ακινησίας. Στα επιτυχέστερα διηγήματα αυτός ο αργός φωτισμός σκιερών σημείων αναδεικνύεται σημαντικά από την υποδειγματική αφηγηματική οικονομία.

### Πέντε θεματικές ενότητες

Καθώς από το σύνολο των ιστοριών δεν προκύπτει μια θεματική συνοχή, εύστοχος είναι ο διαμοιρασμός τους σε πέντε ενότητες με διακριτή συνάφεια. Τυραννίες της εφηβείας, διασαλευμένα οικογενειακά περιβάλλοντα, ερωτικές κακουχίες, ιστορίες μυστηρίου και ανατρεπτικές αναγνώσεις γνωστών μύθων είναι οι θεματικές που αποτυπώνονται στις πέντε ομάδες ιστοριών. Ωστόσο, ο διαχωρισμός δεν παύει να φαίνεται ενίοτε εκβιαστικός. Σε ορισμένες περιπτώσεις (κυρίως στις δύο τελευταίες ενότητες) δίνεται η εντύπωση ότι τα διηγήματα γράφτηκαν για να δικαιολογηθεί ο διαχωρισμός και όχι το αντίστροφο. Η συν-

άθροιση επίσης ζημιώνει τα πιο αδύναμα κείμενα στον βαθμό που σε μια ενότητα τεσσάρων διηγημάτων με κοινό προσανατολισμό ξεχωρίζουν εύκολα όσα δυσκολεύονται να συνταυτιστούν με τα υπόλοιπα. Ιδιαίτερα προβληματική ομάδα η τέταρτη, απαρτιζόμενη από τέσσερα διηγήματα του φανταστικού. Νεκρές προ ετών οικοδέσποινες περιφέρονται σε πάρτι γενεθλίων, πυργοδέσποινες αλλοτινών εποχών συμμετέχουν σε παιχνίδια τουριστών, η χάλκινη χορεύτρια του Ντεγκά φανερώνει μια άκρως απαιτητική υπόσταση, ενώ κάπου στο απώτατο μέλλον οι σχέσεις των δύο φύλων, η μητρότητα και κάθε μείζων πτυχή της ύπαρξης εναπόκεινται σε προγράμματα προσομοίωσης. Ισχνή η ατμόσφαιρα μυστηρίου στις τέσσερις ιστορίες, διαλύεται εντελώς με πλεοναστικές επεξηγήσεις που φανερώνουν ελλιπή ευρηματικότητα. Εξαίρεση το «Κάστρο», όπου στο παιχνίδι εκμυστηρεύσεων των τουριστών παρεισφρεί μια φασματική παρουσία, όχι για να εξομολογηθεί κάποιο δράμα, αλλά απλώς για να νιώσει υπαρκτή. Η επιστημονική φαντασία εμπνέει και διήγημα που βρίσκουμε στην ενότητα με τις ανδρικές ερωτικές δυστυχίες. Όταν οι ερωτικές σχέσεις έχουν μια οδηγηθεί σε αμετάκλητο τέλος η σαρκική ευτυχία επαφίεται στις επιτεύξεις της Γενετικής Βιολογίας. Και εδώ όμως η αγωνία του αφηγητή να βρει την ιδανική κλωνοποιημένη ερωμένη υστερεί σε σχέση με τα άλλα διηγήματα συναφούς θεματικής, και ιδίως με την «Τρίτη πτώση», ένα από τα πιο υποβλητικά κείμενα της συλλογής. Ο ήρωας ασφυκτιώντας από την αρμονία της ερωτικής σχέσης, νιώθει να βρίσκει την ανάσα του όταν απατά την ερωμένη του με την αντανάκλασή της. Στο είδωλό της ανακαλύπτει μια διαφορετική μορφή και παρατηρώντας το αυθυποβάλλεται στη λυτρωτική ψευδαίσθηση ότι αγκαλιάζει μια ξένη. Πυκνότητα, υπαινικτικότητα, διεισδυτικότητα και υπολογισμένα λυρικός λόγος συναιρούνται σ' ένα ερεθιστικό διήγημα.

Στην ίδια ενότητα αξιοπρόσεκτο είναι και το διήγημα «Το βίντεο», όπου παρακολουθούμε την παγίδευση του αφηγητή από την ατολμία έκφρασης των σεξουαλικών του επιθυμιών. Η ευθύβολη διατύπωση στην «Τρίτη πτώση» ισχύει οπωσδήποτε και για τον ενοχικό ομοφυλόφιλο: «Το αρσενικό του αρχέτυπο σφυροκοπούσε μανιασμένα τα μηνίγγια του». Το ομότιτλο της συλλογής κείμενο, πέραν της καταληκτικής εκδίκησης του πληγωμένου αρσενικού, δεν παρουσιάζει κάποιο ενδιαφέρον από τη στιγμή που ο τραυματισμένος εγωισμός ενός απατημένου εραστή είναι τόσο τετριμμένο και αυτονόητο δεινό που δεν προσφέρεται για ιδιαίτερη εμβάθυνση. Παρ' όλα αυτά στο οφθαλμός αντί οφθαλμού της κατακλείδας διαφαίνεται μια ευπρόσδεκτη ιλαρότητα. Το διήγημα πάντως θα ωφελούνταν από έναν πιο εύστοχο τίτλο. Γενικότερα, η τιτλοφόρηση πολλών κομματιών είναι υπερβολικά προφανής. Για παράδειγμα, στην ενότητα με τα οικογενειακά ναυάγια ο τίτλος «Παρενόχληση» προεξοφλεί το περιεχόμενο της αφήγησης. Αντιθέτως, στο έξοχο διήγημα με τον κρυπτογραφικό τίτλο «Drusen» η συγγραφέας κατορθώνει σε δύο σελίδες να σκιαγραφήσει το τραυματικό παρελθόν της ηρωίδας και να υποδείξει τη σωματική της αναπηρία σαν απόρροια της στάσης ζωής της. Ο φόβος της να αντικρίσει την πραγματικότητα μεταλλάχτηκε σε πρόβλημα στην όραση, μια ασθένεια που δεν της επιτρέπει να διακρίνει παρά μόνο περιγράμματα, θολώνοντας το κέντρο των πραγμάτων και της ύπαρξής της. Έξυπνη η αμφισημία στην ευθαρρυντική γνωμάτευση του γιατρού: «Δεν οδηγεί απαραίτητως στην ολική τύφλωση».

Η φρίκη εντός των τειχών

Η Νικοπούλου φαίνεται πιο σίγουρη όταν περιδιαβαίνει στην έμπυρη ζώνη των οικογενειακών δεσμών. Σ' αυτές τις ιστορίες πρωτίστως προβάλλουν οι πεζογραφικές της δυνάμεις, όπως η συναισθηματική ένταση (που ελάχιστες φορές εκπίπτει στο μελόδραμα), τα αδρά ψυχογραφήματα, η εκφραστική πυκνωση, ο λεπτός σαρκασμός. Η ερωτική διέγερση μιας έφηβης νοθευμένη με ένα απροσδιόριστο αίσθημα ενοχής που αφήνεται στο έλεος του κομμωτή της στο «Κομμωτήριο» και τα βίαια παιχνίδια ενός κοριτσιού με τις κούκλες του που προοικονομούν μια ματαιωμένη μητρότητα φέρνουν τον απόηχο δύο διηγημάτων του Σωτήρη Δημητρίου, του «Τοκ, τοκ-τοκ, τοκ» και του «Οι κούκλες», αντιστοίχως. Γοητευτικό το εναρκτήριο κείμενο της συλλογής, «Το παζάρι», με την περιπλάνηση στα υπόγεια μαγαζιά να παραπέμπει στο πέρασμα της ηρωίδας στην άβολη περίοδο της μετεφηβείας. Η επιθυμία αυτοπροσδιορισμού αναστέλλεται και εδώ από την πανίσχυρη μητρική βούληση. Ένα αιγυπτιακό κύπελλο που παραχώνεται διά της βίας στην τσέπη της αφηγήτριας αποτυπώνει λιτά αλλά δραστικά την ντροπή για την παραβίαση του σώματός της. Παρεμφερής η αλληγορική λειτουργία της κομμένης κοτσίδας της ηρωίδας στο «Κομμωτήριο». Η «Μικρή γοργόνα», παρά τον ατυχέστατο τίτλο της που μας εισάγει στην ενότητα των ελαφρώς «πειραγμένων» παραμυθιών, ξεχωρίζει για τη λεπταίσθητη προσωπογραφία του ήρωα. Η τυραννισμένη Αρετή Θεοφίλου, επίσης του ομώνυμου διηγήματος, ευτυχεί στο σκιαγράφημά της, ενώ το κοριτσάκι με τα σπύρα και η Ιφιγένεια, που διεκδικούν στο βιβλίο της Νικοπούλου μια πιο δυναμική παρουσία από αυτή που έχουν στους γνωστούς μύθους, προκαλούν αμηχανία. Ωστόσο, η αμηχανία που δημιουργείται από τον

πρόδηλα ανισοβαρή χαρακτήρα των διηγημάτων σε καμία περίπτωση δεν μας επιτρέπει να αγνοήσουμε της πεζογραφικές δυνατότητες της Ηρώς Νικοπούλου.

Λίνα Πανταλέων